

Павлов К. В., к.е.н., доц.
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна
Google Scholar:

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=9mE9QyEAAAAAJ&hl=uk>

СТРАТЕГІЧНО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ АНТИМОНОПОЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Досліджуючи конкурентні відносини на будь-якому ринку в Україні, на самперед привертає увагу її недосконалість. Пов'язане це з тим, що лєвова частка підприємств та комерційних організацій в країні працюють в умовах олігополії та різних модифікацій монополістичних умов конкуренції.

На сьогодні ж боротьба учасників ринку за конкурентні переваги значно загострюється, а відтак стає актуальним для нашої держави пошук шляхів підвищення рівня конкурентоспроможності як окремих учасників ринку так і товарів.

Відомо, що за умови "розробки" державними органами (урядом) певних державних сфер має місце занепад інших, як слідство постають гострі проблеми, що знаходяться поза межою компетенцій відокремлених напрямів державної політики. Якщо говорити про державну політику України конкурентного спрямування, то основним її положенням є:

- забезпечення системності регуляторних дій, що базуватимуться на засадах виваженості відносно всіх складових конкурентного середовища;
- здійснення регулювання конкурентних відносин як одного з пріоритетних напрямків національного економічного розвитку;
- врахування інтересів усіх суб'єктів ринку;
- взаємо узгодження мети та інструментів державної конкурентної політики.

Усе вище зазначене можливо реалізувати шляхом застосування єдиних принципів та базової концепції формування моделі соціально-економічного розвитку країни, балансування окремих напрямків державного розвитку як на мікро- так і на макро- рівнях. До того ж, основним пріоритетом в процесі стратегічного реформування країни на самперед є захист споживацьких інтересів.

Оскільки проблема конкурентної спроможності як національної економіки загалом, так і товарів (послуг), а також підприємств, що їх виробляють на сьогоднішній день є пріоритетною для України в процесі формування її державної конкурентної політики - держава повинна

зв'язати на потребу у забезпеченні умов для створення та реалізації її конкурентних переваг. Тому, за для регулювання конкурентних відносин за умов сучасності є важливим створення умов та їх захист для розвитку внутрішнього конкурентного середовища в державі [10].

Разом з тим, незважаючи на усі можливі конкурентні переваги для суспільства, переважна більшість компаній не ставить собі їх досягнення за мету, особливо якщо ці підприємства (виробники) мають будь-які переваги над іншими учасниками ринку. Саме тому завданням перед державою стоїть забезпечення максимальної якості конкуренції на ринку та підтримки роботи механізму її реалізації, протидії проявам недобросовісності конкурентних відносин та монополістичній практиці.

Виходячи з цього, від моменту прийняття незалежності нашої держави попередження проявів монополізму та захист чесної конкуренції є основним пріоритетом політики державного розвитку. Свідченням цього виступають відчутні зміни в багатьох галузях країни, де рівень розвитку конкурентних відносин вже досить високий, наприклад: деревообробна, харчова, металургія, роздрібна торгівля. Відзначимо, що досить велика кількість товарів та послуг вище згаданих галузей вже реалізується на зовнішніх високо конкурентних ринках [3].

Чимала кількість ринків на сьогодні залишаються в значній мірі монополізованими, адже досі на них не забезпечено однакові умови участі для всіх суб'єктів, що створює суттєві перешкоди для їх економічного розвитку. Це в значній мірі ускладнює шлях розвитку національної конкурентної політики.

Ще з часів початку становлення державності України після радянського періоду вся увага акцентувалася на подоланні монополізму, або хоча б обмеженню його обсягів, що як слідство було спричинене перебування України в соціалістичному таборі.

В результаті здійснених демонополізаційних реформ та приватизаційних програм становище в конкурентній сфері значною мірою змінилося. При тому, що ключовою проблемою реалізації антимонопольної політики був не сам факт усунення проявів монополістичного становища певних фірм на окремих ринках, а організація ефективного конкурентного середовища, яке б було здатне сприяти постійному зростанню економічних показників та як слідство добробуту населення.

На початку XXI століття в Україні усю увагу було спрямована на заходи що сприяли розвитку економічної конкуренції на ринку та її захисту, а не в бік заходів які б забезпечили зменшення рівня ринкового монополізму, або ж взагалі подолання його проявів. На сьогодні ж основою політики антимонопольного спрямування, в

першу чергу виступають заходи спрямовані на забезпечення ефективного функціонування конкурентних відносин на діючих ринках та захист вже сформованого конкурентного середовища.

Усе це спричинило трансформації в процесах державної антимонопольної політики в окрему конкурентну політику, яка в повній мірі забезпечена нормативно-правовим базисом конкурентного змісту. Як слідство, національна антимонопольна політика здійснюється, на сам перед в напрямку попередження організації нових монопольних утворень та забезпечення контролю за діяльністю вже існуючих монополістів.

Як свідчить практика, однією з складових, що формує та забезпечує конкурентну політику держави є саме проконкурентне усвідомлення, тобто розуміння необхідності у сприянні конкурентного розвитку (Рис. 1).

На сьогодні, забезпечення процесу розвитку вільних конкурентних відносин в державі реалізується шляхом формування чіткого проконкурентного усвідомлення громадян [10]. Досягнути цього можливо шляхом охоплення усіх існуючих конкурентних відомств, діяльність яких сприяє захисту чесних конкурентних відносин, що не мають при цьому нормативно-правового забезпечення:

1. Сприяння державним інстанціям в процесі формуванні чіткого визначення меж регуляторних заходів;

2. Забезпечення уникнення відмежування окремих державних органів від реалізації практики конкурентнотворчої діяльності та лобіювання інтересів окремих комерційних груп;

3. Здійснення заходів, що сприяють усвідомленню органами судової системи держави, суб'єктами підприємницької діяльності тощо позитивних ефектів від підтримки та забезпечення реалізації конкурентної політики як в державі загалом, так і окремих її ринках.

Разом з тим, важливо також відзначити, що одним з основних факторів, що здійснює вплив на загальне становище конкурентної спроможності держави - це тіньова економіка. Адже її існування разом з офіційною економікою створює додаткову паралельну конкуренцію між офіційними та нелегальними капіталами.

Слід зазначити, що на сьогодні державна конкурентна політика базується на сам перед на створенні та підтримці ефективного конкурентного середовища метою якого є створення умов для забезпечення загального ефективного економічного зростання в державі та забезпечення належного рівня її населення. Отже, можемо зробити висновок, що вітчизняна конкурентна політика повинна

виконувати стабілізаційну функцію в суспільному, політичному, соціальному та економічному житті держави.

Від так, конкурентна політика держави являє собою чітко визначений багатосекторний та довгосотроковий напрямок діяльності різних владних суб'єктів з метою підтримки рівня розвитку економічних, ринкових та соціальних відносин на основі ефективного використання капіталів та трудових відносин пріоритетною ціллю якого є захист інтересів суспільства [4].

Конкурентна політика держави - це, на сам перед не заходи спрямовані на попередження можливих порушень законодавчих норм щодо конкурентних відносин, а цілий комплексний підхід до організації, створення та забезпечення подальшого дотримання ефективно діючого конкурентного середовища в державі. До того ж, забезпечення процесу вдосконалення конкурентної політики держави є неможливим без застосування досвіду інших країн світу, економічне становище яких є вже в повній мірі сформованим.

Разом з тим, слід відмітити і те, що в економічно розвинутих країнах світу державна конкурентна політика спрямована на сам перед в напрямку підтримки вже діючого процесу конкурентних взаємовідносин між суб'єктами на ринках. І це тоді, як в нашій державі слід сприяти процесу створенню чесного конкурентного середовища в державі. Як слідство - механічне перенесення шаблону зарубіжної практики є ефективним.

Не дивлячись на те, що на сьогодні державними органами влади вже застосовується цілий ряд заходів щодо забезпечення належних конкурентних умов на різних ринках, все ж таки залишається потреба в розробці значно жорсткіших адміністративних заходів впливу.

До того ж, на сьогодні гостро стоїть питання, що стосується антиконкурентних порушень окремих владних органів, що створюють значні перешкоди для діяльності та розвитку підприємництва в Україні. На нашу думку вирішити дану проблему можливо за рахунок посилення контролю за підлеглими на предмет виконання норм та правил конкурентного законодавства в країні. Слід також відзначити і те, що не всі державні інстанції (особливо на місцевому рівні) дотримуються основних вимог ЗУ “ Про Антимонопольний комітет України”, що стосуються потреби погодження з ними рішень, які можуть призвести до обмежень в процесі забезпечення чесної конкуренції на ринках [2].

За для попередження подальших проявів нечесної конкурентної гри з боку окремих суб'єктів на різних ринках слід:

- розробити нормативно-правове забезпечення, що забезпечило б суттєве підсилення доказової бази в процесі викриття можливих порушень конкурентного законодавства;

- значно розширити за змістом поняття “недобросовісних конкурентних відносин”, що наведено в ЗУ “Про захист від недобросовісної конкуренції” [1].

Список використаних джерел

1. Закон України "Про захист від недобросовісної конкуренції" від 07.06.1996 № 236/96-ВР [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – 1996. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Закон України “Про Антимонопольний комітет України” № 3659 від 26.11.1993 року; [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>.

3. Костусев О.О. Конкурентна політика в Україні / О.О. Костусев. – К.: КНЕУ, 2004. – 310 с.

4. Мороз В.М. Конкурентна політика держави та механізм її запровадження у трансформаційну економіку: автореферат дисертації на здобуття наук. ступеня канд. наук. з державного управління, спец. 25.00.02. - Харків, 2007. - 22 с.

5. Павлов К. В. Формування конкурентних відносин на регіональних ринках житлової нерухомості / К.В. Павлов // Збірник наукових праць «Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України» Механізм регулювання регіонального розвитку в Україні [зб.наук.пр.] / НАН України, Ін-т регіональних досліджень.– Львів, 2014. – Вип.3 (107), - С. 493-500.

6. Павлов К.В. Регулювання інвестиційно-житлових відносин в Україні. – Монографія. – Рівне: НУВГП, 2013. – 250 с.

7. Павлов К.В. Стан та перспективи інвестицій нового розвитку міст Луцьк / К.В. Павлов, М.О. Величко // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки серія «Економічні науки». - 2011. № 22 (№ 219). - С. 25-30.

8. Стрішенець О.М. Економічна теорія : [навч. посібник для студ. вищ. навч. закл.] О.М. Стрішенець, Л.В. Єліссєєва, В.У. Ліщук. - Луцьк: СНУ ім. Лесі Українки, 2014.-200 с.

9. Стрішенець О.М. Особливості конкурентних відносин на регіональних ринках нерухомості / О.М. Стрішенець, К.В. Павлов // Науковий вісник ужгородського університету. Серія «Економіка». Збірник наукових праць. Випуск 1 (47). Том 2. / Ужгород, 2016. – С. 35-38.

10. Юрчишина Л. І. Конкурентна політика та конкурентне законодавство України / Л. І. Юрчишина // Бізнес-навігатор. - 2012. - № 1. - С. 45-52. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2012_27_11.